

IVANJDAN

Praznik rođenja svetog Jovana Krstitelja

Iz knjige Čarls Kovač - Duhovna osnova hrišćanskih praznika

Prvobitno dato u vidu sedam predavanja za roditelje

dece koja pohađaju Rudolf Štajner školu u Edinburgu

Naslov originala

Charles Kovacs - The Spiritual Background to Christian Festivals

Poslednji put smo razgovarali o prazniku Duhova a sada dolazimo do sledećeg praznika posle Duhova, do Ivanjdana ili praznika rođenja svetog Jovana Krstitelja. Razlog zašto je ime svetog Jovana Krstitelja povezano sa sredinom leta se može naći u Evanđelju po Luki. Majka Jovana Krstitelja je Jelisaveta, rođaka Marije, Isusove majke. Kada je arhanđeo Gavriilo obja-vio Mariji da će roditi dete, on joj je takođe saopštio da je njena rođaka Jelisaveta, koja se smatrala jalovom, već šest meseci trudna.

Tako je trudnoća Jelisavete otpočela šest meseci pre Marijine i zato se Jelisavetino dete, Jovan Krstitelj, rodilo šest meseci pre Isusa. Naravno, tačni datumi rođenja oba deteta se mogu samo pretpostaviti, ali kako je rođenje Isusa slavljeno malo posle najkraćeg dana u godini čini se jedino dosledno da smestimo rođendan Jovana Krstitelja šest meseci ranije, malo posle najdužeg dana u godini koji pada sredinom leta. Tako da postoji neka vrsta osnove da se poveže Jovan sa sredinom leta. No, postoji dublje značenje u tom periodu od šest meseci između dva rođenja.

Sredina zime i sredina leta su dve prekretnice godine. Od sredine zime nadalje dani pos-taju duži, što znači da moć Sunčeve svetlosti raste. Od sredine leta nadalje dani postaju kraći i moć Sunčeve svetlosti se smanjuje. Ali i sa ovim „ali“ dolazimo do stvarne misterije sredine leta - što se sve odnosi na fizičko Sunce, na fizičku Sunčevu svetlost. No, takođe postoji i duhovno Sunce, a fizičko Sunčevo svetlo koje je vidljivo našim očima je samo „telo“ duhovnih sila.

Ljudskom duhu je potrebno čvrsto fizičko telo da bi živeo na Zemlji, ali postoje bića mnogo viših hijerarhija čija je fizička objava Sunčeva svetlost. Svi bogovi Sunca u drevnim mitologijama - egipatski Ra, vavilonski Šamaš, grčki Helije - su simboličke slike duhovnih moći čija je odeća Sunčeva svetlost. Sada je ta odeća, fizička Sunčeva svetlost, nužna za naše fizičko postojanje. Bez te svetlosti biljke ne bi mogle da rastu, ne bi bilo

fotosinteze koja razbija ugljen-dioksid u ugljenik i kiseonik, ne bi bilo vazduha da dišemo i hrane da se prehranimo. Isto kao što ljudskom telu treba fizička Sunčeva svetlost tako i ljudski duh ima potrebu za Sunčevim duhom. Šta su te potrebe? Šta je to što duh Sunca daje ljudskom duhu?

Postepeno ćemo doći do odgovora na ovo pitanje, korak po korak i u odgovoru na ovo pi-tanje ćemo takođe naći smisao praznovanja Ivanjdana.

Tokom neolita bilo je ljudi u Britaniji za koje je sredina leta bila najsvetiji godišnji praznik. To su bili ljudi - stariji od Kelta koji su došli kasnije - koji su izgradili Stounhendž i još uvek se ne zna kako su to postigli. Te ljude nije zanimala fizička svetlost Sunca. Rudolf Štajner je objasnio da je vidovita vizija sveštenika bila usmeravana ka senci koju je bacalo kamenje pri izlazećem Suncu tokom sredine leta. U toj senci - jer fizičko Sunce nije moglo da proдре kroz kamen - prodirala je duhovna svetlost. Zato što je fizička svetlost bila zadržana, oni su mogli da posmatraju duhovne sile Sunca. Život ljudi je bio uređen u skladu sa mudročću koju su sveštenici primali od Sunčevog duha koga su posmatrali u tamnoj senci koju je bacalo kamenje.

U ta prošla vremena život zajednica, plemena i naroda uopšte nije bio uređen vladama ili glasovima demokratske većine, niti ljudskom inteligencijom, već višim silama; takvim silama sa kojima su se vidoviti sveštenici mogli „savetovati“ u senci u koju nije dopirala fizička svetlost.

15

Ova sposobnost opštenja sa Sunčevim duhom u tami senke je nestala tokom vremena, ali je ostao zanimljiv podsetnik u rimskoj književnosti, u knjizi koju je napisao Apulej³ u drugom veku naše ere. Njegova knjiga, Zlatni magarac, govori o mladiću koga je veštica pretvorila u magarca i o svim događajima kroz koje prolazi u tom stanju začaranosti. Čitava priča je zaista satira na dekadenciju tadašnjeg rimskog života, koji se ne razlikuje mnogo od današnjeg popustljivog društva. Međutim, na kraju knjiga postaje veoma ozbiljna: boginja Izida vraća junaku priče ljudski lik i on konačno postaje posvećenik u misterije Izide.

3 Apulei Madaurensis, odnosno Apulej iz Madaura u Numidiji, rođen je oko 124. godine n.e.

Sam autor knjige, Apulej, je bio posvećenik u misterije Izide i stoga je govorio o sopstvenom iskustvu. Iz ličnog iskustva posvećenik izgovara reči: „Stajao sam pred bogovima iznad i bogovima ispod i video Sunce u ponoć“.

Šta to znači videti Sunce u ponoć? U misterijama Stounhendža, veliko kamenje je skrivalo fizičku Sunčevu svetlost tako da vidoviti može videti duhovno Sunce. U misterijama Izide čitava Zemlja je stajala između

posvećenika i fizičkog Sunca. U ponoć mi smo u najdubljoj senci koju baca cela Zemlja, ali u toj tami posvećenik Izide je opažao duhovno Sunce.

Misterije Stounhendža i misterije Izide govore o istoj stvari, o duhu koji se ispoljava kada je zadržano fizičko Sunčevo svetlo. Kako ovaj duh svetlosti Sunca deluje? Koja je priroda ove svetlosti koje se ispoljava u tami? Govorimo o sredini leta, i upravo nam leto pokazuje u nebrojenim varijacijama prirodu te duhovne svetlosti koja deluje u tami.

Obratimo pažnju na način kako biljka raste u bašti, na primer jednogodišnja biljka, cvet. Prvo iznikne zeleno lišće na stabljici i ono koristi sunčevu svetlost za fotosintezu i pomaže u rastu biljke do određene visine. Potom biljka obrazuje pupoljak. Šta je pupoljak? To je grupa zelenog lišća koje obrazuje spoljni zid sprečavajući sunčevu svetlost da prodre unutar pupoljka. Unutra, u pupoljku, u tami, obrazuju se obojene latice cveta. Zajedno sa obojenim laticama obrazuju se reproduktivni organi koji će nositi život biljke u budućnosti. Lepota cveta, čak i semenke i plod koji ubiremo kasnije, su rezultat sila koje deluju u toj tami unutar pupoljka, sila duhovnog svetla.

Imamo još jedan mnogo upečatljiviji primer sila duhovnog svetla.

Posmatrajte gusenicu. Ona će se hraniti svojim omiljenim lišćem i rašće sve do određenog trenutka. Tada će prestati da jede i raste i promeniće sopstveno telo u čauru, koja je opet spoljna ljuštura koja sprečava prolazak svetlosti. Unutar te ljušture obrazuje se leptir koji potom izlazi na svetlost. Leptir kao i cvet dolazi kroz svetlost koju su sveštenici Stounhendža videli u senci.

Spoljna Sunčeva svetlost, svetlost koju vidimo, je neophodna zelenom lišću i neophodna je gusenici, ali ona ne nosi dalje razvoj biljke ili insekta. Lepota procvetalog cveta ili razvijenog leptira i budućnost vrsta se oslanja na delatnost svetlosti koju ne vidimo fizičkim očima. Svetlost sunca je bilo to što su posvećenici Izide videli u ponoć, duhovno Sunce.

Biolozi nazivaju ovu vrstu promene - kada se jedan vid života sasvim preobrazi, npr. gusenica u leptira - metamorfoza, što je grčka reč koja znači preobražaj. U klasično doba reč metamorfoza se koristila za magične preobražaje u mitovima i bajkama. Na primer, priča koju sam pomenuo ranije u kojoj se čovek pretvara u magarca i potom se vraća u ljudski oblik je priča o metamorfozi.

Zašto autor, Apulej, posvećenik misterija Izide, priča ovu priču? Površinski to je satira koja kritikuje trulost rimskog života. Ali ispod leži dublje značenje. Mladić zaveden izopačenim običajima tog vremena postaje rob najnižih životinjskih nagona. To je smisao priče u kojoj ga veštica pretvara u magarca. No tu je i sila koja najniže instinkte može da preobrazi u nešto više, nešto plemenito. Ta sila, ta snaga u ljudskoj duši nije ništa drugo nego

ono što posvećenici zovu Sunce u ponoć. To je ono što je Apulej hteo da kaže. Postoji duhovno Sunce koje, može se reći automatski, deluje u prirodi i metamorfozira gusenicu u leptira. Ali to duhovno sunce može da deluje i u čoveku, a ono to i radi, kada ga duša traži u slobodi. Misterije Izide, koje idu sve do drevnog Egipta, do prethrišćanskih vremena, su to jednostavno zvale Sunce koje je delatno u tami, čak u najdubljoj tami ljudske duše. Ali to je snaga, sila, koja je

16

postala čovek u Isusu Hristu. Hrist je unutrašnja duhovna svetlost, koja ne pomaže samo rastu kao vidljiva svetlost, već donosi preobražaj, metamorfozu.

Rudolf Štajner daje upečatljiv primer takvog unutrašnjeg preobražaja. On govori o gnevu. Verovatno je veoma mali broj nas koji nikada nismo nešto rekli u besu i posle to gorko zažalili. Pa ipak, ako nismo u stanju da se naljutimo zbog nečeg što nije pošteno ili pravično, ne bismo mogli ni da razvijemo pravu, iskrenu ljubav za ono što je dobro u čoveku. Ako bismo bili svedoci nekih glupih ili zlih postupaka, a ostali ravnodušni, ne bismo bili ljudi. S tim u vezi postoji nešto što se zove „pravedni gnev“. Naravno, ako smo stalno podložni lošem raspoloženju, ništa nas neće učiniti boljim čovekom. Ali ako naučimo da obuzdamo i kontrolišemo ispade gneva, tada je sila gneva preobražena: ona postaje duševna toplina koja teče ka drugima. Rudolf Štajner je sve ovo sažeo rečima: „Ruka koja se nikada nije stegla u pesnicu u pravednom gnevu, nikada neće biti u stanju da blagoslovi.“

Kako je sa gnevom tako je i sa svim manje poželjnim tendencijama u nama: one su gusenice koje čekaju svoju metamorfozu u leptire. Ali se ta metamorfoza neće dogoditi automatski, kao što se to odvija u prirodi. Ona leži u našoj slobodi, i zahteva napor.

Sila, snaga koja donosi takav preobražaj je biće koje su u misterijama Izide zvali Sunce u ponoć, a evanđelja nazivaju Hrist. U prethrišćanskim vremenima samo su posvećenici misterija mogli da dosegnu tu silu, Sunčev duh. Ali od Misterije na Golgoti, od kada je Hrist postao Čovek, ta moć je data svim ljudskim dušama, kada i ako žele da je prizovu u sebi.

Sada se možemo vratiti Jovanu Krstitelju. Njegov zadatak je bio da objavi dolazak Hrista-moći, da bude njegov glasnik. A ono što je on propovedao se često prevodi kao „pokajte se, jer se bliži carstvo nebesko.“ Ali grčka reč prevedena kao „pokajati se“ je metanoja,⁴ što je poziv za unutrašnji preobražaj, za duhovnu metamorfozu. Jovan Krstitelj, dete rođeno sredinom leta, oglašava dolazak Sunčevog duha, duha koji su sveštenici u Stounhendžu videli u senkama koje je stvaralo kamenje obasjano suncem sredinom leta.

4 Grčka reč za pokajanje je metanoja (μετα-voέω), što doslovno znači „promenu uma (voŭς)“, „preumljenje“.

Svaki cvet koji vidimo preko leta i svaki leptir jeste slika onoga što raste i razvija se u našim sopstvenim dušama kroz snagu metamorfoze. Naše duše treba da budu kao najlepše letnje bašte.

To je uzdanica i pravo raspoloženje za Ivanjdan.

Prevele Aleksandra Andrejević i Nada Škondrić